

ODPORÚČANIE RADY

zo 16. júna 2022

o zabezpečení spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo

(2022/C 243/04)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 166 ods. 4 a článok 292 v spojení s článkom 149,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

keďže:

- (1) Emisie skleníkových plynov sa musia naliehavo znížiť, najmä preto, aby sa znížila úroveň hladiny mora a pravdepodobnosť extrémnych poveternostných javov, ktoré už teraz ovplyvňujú všetky regióny na svete ⁽¹⁾, a aby sa znížili hospodárske a sociálne náklady súvisiace s účinkami globálneho otepľovania ⁽²⁾. Únia a jej členské štáty sú zmluvnými stranami Parížskej dohody prijatej 15. decembra 2015 na základe Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC) (ďalej len „Parížska dohoda“) ⁽³⁾, v ktorej sa zmluvné strany zaviazali, že udržia zvýšenie globálnej priemernej teploty výrazne pod hodnotou 2 °C v porovnaní s hodnotami z predindustriálneho obdobia a že vynaložia úsilie na obmedzenie tohto zvýšenia teploty na 1,5 °C.
- (2) Zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia predstavujú závažnú hrozbu, ktorá si vyžaduje naliehavé opatrenia, čo nedávno potvrdila šiesta hodnotiacia správa Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC) o prírodovedeckom základe. Ľudské utrpenie a hospodárske straty, ktoré pramenia z častejších extrémnych javov súvisiacich s klímou, ako sú povodne, vlny tepla, suchá a lesné požiare, sú čoraz bežnejšie. V Únii tieto straty v priemere dosahujú už viac ako 12 miliárd EUR ročne ⁽⁴⁾.

Tieto straty môžu byť vyššie každý rok ešte o 175 miliárd EUR, čo predstavuje 1,38 % HDP Únie, ak sa globálna teplota zvýši o 3 °C v porovnaní s hodnotami z predindustriálneho obdobia, pričom pri oteplení o 2 °C by to bolo 65 miliárd a pri oteplení o 1,5 °C by sa tieto straty zvýšili o 36 miliárd EUR ročne. To by neúmerne poškodilo niektoré skupiny, najmä ľudí, ktorí sa už nachádzajú v zraniteľnom postavení, a regióny, ktoré už čelia problémom.

- (3) Oznámenie Komisie z 11. decembra 2019 s názvom „Európska zelená dohoda“ (ďalej len „Európska zelená dohoda“) stanovuje stratégiu, pomocou ktorej sa má Únia stať prvým klimaticky neutrálnym kontinentom a transformovať sa na udržateľnú, spravodlivejšiu a prosperujúcejšiu spoločnosť, ktorá rešpektuje obmedzenia našej planéty. Potreba spravodlivej transformácie je neoddeliteľnou súčasťou Európskej zelenej dohody, v ktorej sa zdôrazňuje, že by sa nemalo zabudnúť na žiadnu osobu ani na žiadne miesto. V európskom právnom predpise v oblasti klímy ⁽⁵⁾ sa stanovuje záväzný celouijný cieľ dosiahnuť do roku 2050 klimatickú neutralitu a záväzný strednodobý cieľ dosiahnuť do roku 2030 čisté domáce zníženie emisií skleníkových plynov aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňou v roku 1990. Cieľom 8. environmentálneho akčného programu do roku 2030 ⁽⁶⁾ je urýchliť zelenú transformáciu na klimaticky neutrálne, udržateľné, netoxické, odolné a konkurencieschopné obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje a je založené na energii z obnoviteľných zdrojov, a to spravodlivým a inkluzívnym spôsobom, ako aj chrániť, obnovovať a zlepšovať stav životného prostredia.

⁽¹⁾ IPCC, 2021: Zmena klímy 2021: Prírodovedecký základ. Príspevok pracovnej skupiny I k šiestej hodnotiacej správe Medzivládneho panelu o zmene klímy.

⁽²⁾ Szewczyk, W., Feyen, L., Matei, A., Ciscar, J.C., Mulholland, E., Soria, A. (2020), Ekonomická analýza vybraných vplyvov na životné prostredie, Úrad pre publikácie Európskej únie, Luxemburg, doi:10.2760/845605.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 282, 19.10.2016, s. 4.

⁽⁴⁾ Európska komisia (2021), štúdia PESETA IV „Vplyvy zmeny klímy a adaptácia na zmenu klímy v Európe“, Spoločné výskumné centrum, Sevilla, <http://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv>.

⁽⁵⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1119 z 30. júna 2021, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality a menia nariadenia (ES) č. 401/2009 a (EÚ) 2018/1999 (európsky právny predpis v oblasti klímy) (Ú. v. EÚ L 243, 9.7.2021, s. 1).

⁽⁶⁾ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/591 zo 6. apríla 2022 o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2030 (Ú. v. EÚ L 114, 12.4.2022, s. 22).

- (4) Vzhľadom na útočnú vojnu Ruska voči Ukrajine sa v oznámení Komisie z 18. mája 2022 s názvom „Plán REPowerEU“ (ďalej len „plán REPowerEU“), ktorý Komisia predložila 18. mája 2022 v súlade s vyhlásením z Versailles z 10. a 11. marca 2022, stanovujú opatrenia na postupné odstránenie závislosti Únie od fosílnych palív z Ruska diverzifikáciou dodávok plynu a rýchlejším znížením závislosti od fosílnych palív, a to aj zavádzaním solárnej a veternej energie a tepelných čerpadiel, dekarbonizáciou priemyslu a umožnením rýchlejšieho povoľovania projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov.
- (5) Transformácia na klimaticky neutrálne hospodárstvo a spoločnosť si vyžaduje komplexné politické opatrenia a značné investície do mnohých oblastí, ako sú opatrenia v oblasti klímy, energetika, doprava, životné prostredie, priemysel, výskum a inovácia (7). S cieľom dosiahnuť záväzný celouňijný cieľ do roku 2030 Komisia 14. júla 2021 vydala oznámenie s názvom „Fit for 55: plnenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2030 na ceste ku klimatickej neutralite“, ako aj množstvo súvisiacich legislatívnych návrhov (ďalej len „balík ‚Fit for 55‘“). Balík „Fit for 55“ obsahuje návrhy na aktualizáciu príslušných právnych predpisov vrátane smerníc týkajúcich sa systému EÚ na obchodovanie s emisiami (EÚ ETS) (8), zdaňovania energie, energetickej efektívnosti a smernice o energii z obnoviteľných zdrojov, nariadenia o emisných normách CO₂ pre autá a dodávky, nariadenia o začlenení emisií a odstraňovania skleníkových plynov z využívania pôdy, zo zmien vo využívaní pôdy a z lesného hospodárstva, smernice o infraštruktúre pre alternatívne palivá a nariadenia o spoločnom úsilí (ESR) s ohľadom na odvetvia mimo súčasného systému EÚ ETS, konkrétne odvetvia dopravy a stavebníctva.

Takisto obsahuje návrhy nových právnych predpisov, najmä na podporu využívania čistejších palív v odvetviach letectva a námornej dopravy, ako aj na zavedenie mechanizmu uhlíkovej kompenzácie na hraniciach a zriadenie Sociálno-klimatického fondu, ktorý priamo súvisí s navrhovaným zavedením systému obchodovania s emisiami z palív používaných v budovách a v cestnej doprave. Balík „Fit for 55“ má spolu s opatreniami, prijatými na úrovni Únie na účely podpory a podnietenia potrebných verejných a súkromných investícií pomôcť podporiť a urýchliť rast nových trhov, napríklad trhov pre čisté palivá a vozidlá s nízkymi emisiami, čím sa pre podniky aj občanov znížia náklady spojené s udržateľnou transformáciou.

- (6) Európska rada sa na svojom zasadnutí 20. júna 2019 vo svojom novom strategickom programe na roky 2019 – 2024 zaviazala, že zaručí spravodlivú transformáciu na klimaticky neutrálne hospodárstvo, ktorá bude inkluzívna a pri ktorej sa na nikoho nezabudne. Na medzinárodnej úrovni členské štáty schválili ciele Organizácie Spojených národov v oblasti udržateľného rozvoja a ratifikovali Parížsku dohodu, v ktorej sa uvádza potreba zabezpečiť spravodlivú transformáciu pracovnej sily a vytvárať dôstojnú prácu a kvalitné pracovné miesta, ako aj potreba zabezpečiť, aby sa pri adaptácii a budovaní kapacít zohľadňovalo rodové hľadisko. Usmernenia Medzinárodnej organizácie práce poskytujú medzinárodne stanovený politický rámec pre spravodlivú transformáciu na environmentálne udržateľné hospodárstvo a spoločnosti pre všetkých (9). Okrem toho 54 signatárov (krajiny a sociálni partneri) vrátane Komisie v mene Únie a 21 jednotlivých členských štátov schválilo ministerské vyhlásenie s názvom „Sliezske vyhlásenie o solidarite a spravodlivej transformácii pracovnej sily“ (10), ktoré sa prijalo na 24. konferencii zmluvných strán (COP) UNFCCC v Katoviciach. Únia a 10 členských štátov podpísali vyhlásenie „Podpora podmienok pre spravodlivú medzinárodnú transformáciu“, ktoré sa prijalo na 26. konferencii COP UNFCCC v Glasgowe, čím sa zaviazali uvádzať informácie o spravodlivej transformácii v dvojročných správach o transparentnosti v kontexte podávania správ o politikách a opatreniach na dosiahnutie ich vnútroštátne stanovených príspevkov.
- (7) Spravodlivosť a solidarita sú hlavnými zásadami politik Únie zameraných na zelenú transformáciu a predpokladom jej širokej a udržateľnej verejnej podpory. V Európskej zelenej dohode sa zdôrazňuje, že transformácia musí byť spravodlivá a inkluzívna, ľudí je pri nej potrebné stavať na prvé miesto a osobitnú pozornosť je potrebné venovať podpore tých regiónov, odvetví, pracovníkov, domácností a spotrebiteľov, ktoré budú čeliť najväčším výzvam. V oznámení Komisie zo 14. januára 2020 s názvom „Silná sociálna Európa pre spravodlivé transformácie“ sa navyše

(7) Napríklad pokiaľ ide o infraštruktúru, Európa bude počas tohto desaťročia potrebovať približne 350 miliárd EUR dodatočných investícií do energetických systémov ročne len na to, aby splnila svoj cieľ zníženia emisií do roku 2030, pričom na ďalšie ciele v oblasti životného prostredia bude potrebných ďalších 130 miliárd EUR.

(8) Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii, rozhodnutie (EÚ) 2015/1814 o zriadení a prevádzke trhovej stabilizačnej rezervy systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii a nariadenie (EÚ) 2015/757, COM(2021) 551 final.

(9) V týchto usmerneniach sa vymedzuje pojem spravodlivej transformácie a tvorcovia politik a sociálni partneri sa vyzývajú, aby presadzovali spravodlivú transformáciu na globálnej úrovni.

(10) pozri dokument ST 14545/1/18 REV1.

zdôrazňuje, že vykonávanie Európskej zelenej dohody poskytne Európe nástroje na zvýšenie úsilia, pokiaľ ide o vzostupnú konvergenciu, sociálnu spravodlivosť a spoločnú prosperitu. V oznámení Komisii z 23. februára 2022 o dôstojnej práci na celom svete v záujme globálnej spravodlivej transformácie a udržateľnej obnovy sa podpora dôstojnej práce na celom svete označuje za stredobod spravodlivej transformácie a inkluzívnej, udržateľnej a odolnej obnovy po pandémie.

- (8) V oznámení Komisie zo 4. marca 2021 s názvom „Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv“⁽¹¹⁾ sa zdôrazňuje, že jednota, koordinácia a solidarita sú potrebné, aby sme sa vydali na cestu k zelenšiemu a digitálnejšiemu desaťročiu, v ktorom budú môcť Európania prosperovať. Navrhujú sa v ňom tri hlavné ciele EÚ do roku 2030, a to aby aspoň 78 % obyvateľstva vo veku 20 až 64 rokov bolo do roku 2030 zamestnaných⁽¹²⁾; aby sa každoročne na odbornej príprave zúčastňovalo aspoň 60 % všetkých dospelých⁽¹³⁾ a aby počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením do roku 2030 klesol aspoň o 15 miliónov⁽¹⁴⁾. Lídri Únie tieto hlavné ciele do roku 2030 uvítali v Portskom vyhlásení z 8. mája 2021 na neformálnom zasadnutí hláv štátov alebo predsedov vlád 7. a 8. mája 2021 v Porte a Európska rada vo svojich záveroch z 24. – 25. júna 2021.
- (9) Ak sa zavedú správne sprievodné politiky⁽¹⁵⁾, vďaka zelenej transformácii by sa mohol v Únii súhrnne vytvoriť približne 1 milión nových kvalitných pracovných miest⁽¹⁶⁾ do roku 2030 a 2 milióny do roku 2050⁽¹⁷⁾ v odvetviach, ako je stavebníctvo, informačné a komunikačné technológie (IKT) alebo energia z obnoviteľných zdrojov, a zároveň by sa mohol zmierniť dlhotrvajúci pokles počtu pracovných miest so strednou kvalifikáciou z dôvodu automatizácie a digitalizácie. V prípade pesimistického scenára by však vplyv zelenej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo, ak by sa nepodporila vhodnou kombináciou politík, mohol znamenať pokles HDP až o 0,39 % v Únii a pokles počtu pracovných miest až o 0,26 %⁽¹⁸⁾.
- (10) Vplyv zelenej transformácie na podnikanie a zamestnanie sa bude líšiť v závislosti od odvetvia, povolania, regiónu a krajiny, čo znamená, že dôjde k zmenám pracovných miest v rámci odvetví a priemyselných ekosystémov, ako aj k veľkému prerozdeleniu pracovnej sily medzi nimi⁽¹⁹⁾. Reštrukturalizácia a prispôsobovanie v rámci dotknutých spoločností, odvetví a ekosystémov si vyžadujú vytvorenie nových obchodných modelov a veľké prerozdelenie pracovnej sily medzi odvetviami a regiónmi. Očakáva sa napríklad, že v niektorých ťažobných činnostiach alebo vo výrobe energie z fosílnych palív, ako aj v častiach automobilového priemyslu dôjde k strate pracovných miest. Naopak, v prípade činností zameraných na zachovanie obehovej hodnoty a v prípade udržateľnej dopravy a výroby energie sa očakávajú nové pracovné príležitosti. Členské štáty by preto mali v spolupráci so sociálnymi partnermi a/alebo regionálnymi orgánmi a zainteresovanými stranami uplatňovať individuálne prístupy a sústreďovať sa na jednotlivé dotknuté regióny a ekosystémy.

⁽¹¹⁾ Európsky pilier sociálnych práv, ktorý vyhlásili a podpísali Rada, Európsky parlament a Komisia na samite v Göteborgu v novembri 2017, je kompasom Únie na ceste k silnej sociálnej Európe.

⁽¹²⁾ Aby sa tento celkový cieľ splnil, Európa sa musí snažiť znížiť rozdiel v zamestnanosti žien a mužov v porovnaní s rokom 2019 aspoň o polovicu; znížiť podiel mladých ľudí (od 15 do 29 rokov), ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET), na 9 % a zvýšiť poskytovanie formálneho vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (VSRD).

⁽¹³⁾ Konkrétne by aspoň 80 % ľudí vo veku 16 až 74 rokov malo mať základné digitálne zručnosti, ešte viac by sa malo znížiť predčasné ukončovanie školskej dochádzky a mala by sa zvýšiť účasť na vyššom sekundárnom vzdelávaní.

⁽¹⁴⁾ Z 15 miliónov ľudí, ktorí by sa mali vymaniť z chudoby alebo sociálneho vylúčenia, by malo byť aspoň 5 miliónov detí.

⁽¹⁵⁾ Oznámenie Komisie zo 14. júla 2021 s názvom „Fit for 55“: plnenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2030 na ceste ku klimatickej neutralite.

⁽¹⁶⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie: Posúdenie vplyvu k oznámeniu – Ambicióznejšie klimatické ciele pre Európu na rok 2030 – Investícia do klimaticky neutrálnej budúcnosti v prospech našich občanov, SWD(2020) 176 final. Predpoklady na základe modelu E-QUEST s využitím scenára „nižšieho zdanenia nízkokvalifikovanej pracovnej sily“.

⁽¹⁷⁾ Európska komisia (2019), Udržateľný rast pre všetkých: možnosti pre budúcnosť sociálnej Európy, Vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe 2019, 4. júla 2019. Na základe hĺbkovej analýzy k oznámeniu Komisie COM (2018)773.

⁽¹⁸⁾ SWD(2020) 176 final.

⁽¹⁹⁾ SWD(2020) 176 final.

- (11) Tvorbou kvalitných pracovných príležitostí pre každého spolu s prijímaním opatrení na zmiernenie a prevenciu energetickej a dopravnej chudoby môže zelená transformácia prispieť k celkovému zvyšovaniu príjmov a znižovaniu nerovnosti a chudoby⁽²⁰⁾. Môže tak pomôcť pri riešení už existujúcej sociálno-ekonomickej nerovnosti a sociálneho vylúčenia, pri zlepšovaní zdravia a kvality života a pri podpore rovnosti vrátane rodovej rovnosti. Určitým skupinám obyvateľstva, najmä tým, ktoré sa už nachádzajú v zraniteľnom postavení, by sa mala venovať osobitná pozornosť. Ide najmä o domácnosti s nízkym alebo nižším stredným príjmom, ktoré vynakladajú veľkú časť svojich príjmov na základné služby, ako je energia, doprava a bývanie, ako aj o mikropodniky a malé a stredné podniky. Z výsledkov modelovania vyplýva, že progresivnosť alebo regresivnosť environmentálnych daní z veľkej časti závisí od koncepcie nástroja, ktorej súčasťou je napríklad aj miera, do akej sa znížené dane z príjmu alebo iné možnosti recyklácie príjmov zameriavajú na ľudí s nižším príjmom⁽²¹⁾.
- (12) Činnosti zamerané na zachovanie obehovej hodnoty, vrátane obchodných modelov založených na oprave, opätovnom použití, repasovaní a servise, môžu podporiť finančne dostupný a udržateľný prístup k tovaru a službám. Spolu so subjektmi sociálneho hospodárstva, ktoré pôsobia v týchto oblastiach, takisto vytvárajú pracovné miesta a príležitosti pre rôzne úrovne zručností, a to aj pre ženy, osoby so zdravotným postihnutím a skupiny v zraniteľnom postavení. Presadzovaním obehovosti výrobkov značne znižujú emisie oxidu uhličitého a zároveň vytvárajú pracovné miesta v blízkosti výrobkov, ktoré je potrebné udržiavať, renovovať alebo spoločne používať.
- (13) Podľa najnovších dostupných údajov štatistiky EÚ o príjmoch a životných podmienkach za roky 2019/2020 sa energetická chudoba týka približne 8 % obyvateľstva Únie, t. j. viac ako 35 miliónov ľudí, ktorí nemohli svoje domovy dostatočne vykurovať, pričom medzi členskými štátmi a príjmovými skupinami sú značné rozdiely⁽²²⁾. Podľa odhadov Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby založených na kombinácii ukazovateľov trpí energetickou chudobou v Únii celkovo viac ako 50 miliónov domácností⁽²³⁾. Energetická chudoba, ktorá je výsledkom kombinácie nízkeho príjmu, vysokého podielu disponibilného príjmu vynaloženého na energiu a slabej energetickej efektívnosti, je pre Úniu už určitý čas veľkou výzvou. Okrem toho sa riziko energetickej chudoby zvyšuje s vysokými a nestálymi cenami energie, ktoré sú spôsobené viacerými faktormi vrátane faktorov súvisiacich s ruskou útočnou vojnou voči Ukrajine a následnou politickou reakciou Únie. Táto forma chudoby zasahuje vo viacerých členských štátoch nielen domácnosti s nízkym príjmom, ale aj domácnosti s nižším stredným príjmom.

Na energetickú chudobu⁽²⁴⁾ a jej vplyv sú náchylnejšie aj domácnosti s nadpriemernou spotrebou energie, medzi ktoré patria rodiny s deťmi vrátane jednorodičovských rodín, osoby so zdravotným postihnutím a staršie osoby. Mimoriadne zasiahnuté energetickou chudobou sú aj ženy, najmä tie, ktoré sú osamelými matkami, a staršie ženy⁽²⁵⁾. Okrem energetickej chudoby sa v situácii, keď určité skupiny obyvateľstva nie sú schopné dosiahnuť sociálne a materiálne potrebnú úroveň dopravných služieb, čoraz viac uznáva aj pojem dopravná chudoba. Bez vhodných sprievodných opatrení na zmiernenie energetickej a dopravnej chudoby a na ich predchádzanie sa tieto riziká ešte zvyšujú, a to najmä v dôsledku internalizácie nákladov na emisie pri tvorbe cien alebo nákladov na prispôsobenie sa alternatívam s vyššou efektívnosťou a nižšími emisiami.

⁽²⁰⁾ Európska komisia (2019), Udržateľný rast pre všetkých: možnosti pre budúcnosť sociálnej Európy, Vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe 2019, kapitola 5, 4. júla 2019, a Európska komisia (2020), Na nikoho nezabudnúť a snažiť sa o viac: spravodlivosť a solidarita v Európskom modeli sociálneho trhového hospodárstva, Vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe 2020, kapitola 4.2.2, 15. septembra 2020. V tejto súvislosti sa celková chudoba meria podľa dohodnutého ukazovateľa pre mieru rizika chudoby v súlade s ukazovateľmi sociálneho prehľadu a so súvisiacim hlavným cieľom na rok 2030 v rámci akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv.

⁽²¹⁾ IEEP (2021), Environmentálna daň a iné hospodárske nástroje: internalizácia environmentálnych nákladov s cieľom prinútiť znečisťovateľov platiť.

⁽²²⁾ Navyše až 6,2 % ľudí žijúcich v Únii, t. j. viac ako 27 miliónov ľudí, má nedoplatky za služby spojené s bývaním.

⁽²³⁾ Európska komisia, Výročná správa Európskeho strediska pre monitorovanie energetickej chudoby: Riešenie energetickej chudoby v Európskej únii: aktuálny stav a opatrenia, 2019, s. 6.

⁽²⁴⁾ Pozri správu zo seminára na tému „energetická chudoba“, ktorý sa uskutočnil 9. novembra 2016 na účely Výboru EP pre priemysel, výskum a energetiku (ITRE).

⁽²⁵⁾ Pozri Rodové hľadisko prístupu k energii v EÚ (europa.eu), Rodové hľadisko a energia – Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (europa.eu), GFE – Rodové otázky – poznámky zo zasadnutia 6.2. (oecd.org).

- (14) Zásady sociálnej spravodlivosti, súdržnosti a solidarity sú pevne začlenené do štruktúry príslušných rámcov pre klímu, energetiku a životné prostredie na úrovni Únie, a to aj prostredníctvom zásady „znečisťovateľ platí“ a spoločného úsilia členských štátov, ako aj určitej redistribúcie emisných kvót EÚ ETS na účely solidarity, rastu a prepojení v rámci Únie a ich využitia pre modernizačný fond, ktorý prispieva k významným potrebám členských štátov, pokiaľ ide o investovanie do modernizácie ich energetických systémov. Rámec právnych predpisov Únie v oblasti energetiky navyše poskytuje členským štátom nástroje na zabezpečenie ochrany energeticky chudobných a zraniteľných domácností a zároveň na zabránenie narušeniu trhu. Tieto nástroje pomáhajú uľahčiť zelenú transformáciu, no ich účelom je poskytnúť prostriedky na zabezpečenie potrebnej ochrany vo všeobecnosti, ako ukazuje napríklad nedávne oznámenie Komisie z 13. októbra 2021 s názvom „Boj s rastúcimi cenami energie: súbor nástrojov pre opatrenia a podporu“ a plán REPowerEU.
- (15) Členské štáty majú k dispozícii škálu nástrojov na uvedenie a koordinovanie svojich opatrení na spravodlivú transformáciu. V národných energetických a klimatických plánoch (NEKP) pripravených v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999⁽²⁶⁾ by sa mal posúdiť počet domácností trpiacich energetickou chudobou a uviesť opatrenia, ktoré sú potrebné na riešenie sociálnych a územných dôsledkov energetickej transformácie. V plánoch spravodlivej transformácie územia pripravených v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056⁽²⁷⁾ by sa mali identifikovať územia, ktoré sú oprávnené na podporu v rámci fondu na spravodlivú transformáciu do roku 2027. V národných plánoch obnovy a odolnosti pripravených v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241⁽²⁸⁾, ktoré sú financované z nástroja NextGenerationEU, sa stanovili reformy a investície na podporu zelenej transformácie, inkluzívneho rastu, sociálnej a územnej súdržnosti, odolnosti a vyhliadok pre budúcu generáciu s horizontom pre vykonávanie až do roku 2026. Niektoré opatrenia na spravodlivú transformáciu s vykonávajú aj v kontexte iných programov a iniciatív, najmä fondov politiky súdržnosti.
- (16) Najmä pomocou zásad a politík Európskej zelenej dohody a Európskeho piliera sociálnych práv možno komplexným a prierezovým spôsobom zlepšiť štruktúru politík a zabezpečiť súdržnosť výdavkov na úrovni Únie a na vnútroštátnej úrovni. V oznámení Komisie zo 17. septembra 2020 s názvom „Celouňijné posúdenie národných energetických a klimatických plánov Stimulácia zelenej transformácie a podpora hospodárskej obnovy vďaka integrovanému energetickému a klimatickému plánovaniu“ Komisia hoci uznala, že konečné NEKP poskytujú určité ukazovatele a politiky v oblasti energetickej chudoby, dospela k záveru, že nie vždy sa v nich stanovujú jasné priority potrieb financovania v záujme spravodlivej transformácie alebo rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností či podpory úprav trhu práce. Plány spravodlivej transformácie územia by sa mali zamerať na vybrané územia a nemalo by sa očakávať, že poskytnú celkovú stratégiu a politiky pre spravodlivú transformáciu na vnútroštátnej úrovni. Plány spravodlivej transformácie územia aj plány obnovy a odolnosti síce pomáhajú financovať reformy a investície, ktoré majú mať trvalý účinok, no samotné plány sú časovo obmedzené.
- (17) Spravodlivou transformáciou na klimaticky neutrálne hospodárstvo v Únii do roku 2050 sa zabezpečí, aby sa nezabudlo na nikoho, najmä na pracovníkov a domácnosti, ktorých zelená transformácia najviac zasiahne, a osobitne na tých, ktorí sa už nachádzajú v zraniteľnom postavení. Na tento účel, ako sa uvádza v tomto odporúčaní, by mali členské štáty zaviesť komplexné balíky politík⁽²⁹⁾, posilniť prierezové prvky, ktoré podporujú spravodlivú zelenú transformáciu, a optimálne využívať verejné a súkromné finančné prostriedky. V týchto balíkoch politík by sa mali zohľadňovať osoby a domácnosti, ktoré zelená transformácia najviac zasiahne, najmä stratou zamestnania, ale aj zmenou pracovných podmienok a/alebo novými pracovnými úlohami, ako aj osoby a domácnosti, ktoré pocítia nepriaznivý vplyv na disponibilný príjem, výdavky a prístup k základným službám. V balíkoch politík by sa v rámci najviac zasiahnutých skupín mali okrem iných osobitne zohľadňovať osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení, najmä osoby najviac vzdialené od trhu práce, napríklad z dôvodu úrovne

⁽²⁶⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EÚ, 2012/27/EÚ a 2013/30/EÚ, smernice Rady 2009/119/ES a (EÚ) 2015/652 a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013 (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 1).

⁽²⁷⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 1).

⁽²⁸⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17).

⁽²⁹⁾ Najmä ročná stratégia udržateľného rastu 2021 a 2022, odporúčanie pre eurozónu 2021 a odporúčania pre jednotlivé krajiny.

svojich zručností, územných podmienok trhu práce alebo iných charakteristík, ako je pohlavie, rasový alebo etnický pôvod, náboženstvo alebo vierovyznanie, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálna orientácia. Osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení môžu navyše zahŕňať osoby a domácnosti, ktoré žijú v chudobe alebo ktorým hrozí riziko chudoby a/alebo energetickej chudoby, ktoré čelia prekážkam v mobilite alebo sú nadmerne zaťažené nákladmi na bývanie, vrátane domácností s jedným rodičom, ktorým sú častejšie ženy ako muži. Balíky politiky by mali byť prispôbosené miestnym podmienkam a mali by sa v nich zohľadňovať potreby najzraniteľnejších a najodľahlejších častí Únie vrátane najvzdialenejších regiónov a ostrovov.

- (18) Aktívna podpora kvalitného zamestnania by sa mala zamerať na pomoc pracovníkom, uchádzačom o zamestnanie, ľuďom, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET), a živnostníkom, ktorých najviac zasiahne zelená transformácia. V súlade s odporúčaním Komisie (EÚ) 2021/402⁽³⁰⁾ potrebujú pomoc zameranú na zlepšenie zamestnateľnosti a nájdenie zamestnania najmä osoby nedostatočne zastúpené na trhu práce, ako sú ženy, nízkokvalifikovaní pracovníci, osoby so zdravotným postihnutím, starší ľudia alebo ľudia s pomerne malou schopnosťou prispôbiť sa zmenám. Na základe predchádzajúcich politických usmernení, predovšetkým uvedeného odporúčania a rozhodnutí Rady (EÚ) 2020/1512⁽³¹⁾ a (EÚ) 2021/1868⁽³²⁾ by balíky politiky mali obsahovať individualizované opatrenia na podporu iniciatív zameraných na prijímanie do zamestnania a na zmenu pracovného miesta, na podporu podnikania najmä pre ženy a osoby so zdravotným postihnutím a opatrenia na vytváranie kvalitných pracovných miest najmä pre mikropodniky, malé a stredné podniky a v najviac postihnutých územiach. Takéto opatrenia v kombinácii s primeranou podporou Únie môžu byť tiež nápomocné pri riešení výziev na trhu práce, ako sú napríklad výzvy vyplývajúce z prílevu ukrajinských utečencov, najmä v najviac postihnutých členských štátoch. Mali by tiež podporovať účinné vykonávanie a presadzovanie existujúcich pravidiel týkajúcich sa pracovných podmienok a podpory sociálne zodpovednej reštrukturalizácie v súlade s existujúcimi pravidlami a normami. Sociálni partneri zohrávajú dôležitú úlohu, pretože prostredníctvom dialógu môžu prispieť k riešeniu následkov výziev zelenej transformácie z hľadiska zamestnanosti a sociálnej situácie.
- (19) Prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu pre všetkých je základom pre zabezpečenie toho, aby mala pracovná sila zručnosti potrebné na zrealizovanie zelenej transformácie. Aspekty spravodlivej transformácie by sa preto mali začleňovať do prípravy a vykonávania národných stratégií v oblasti zručností, pričom by sa mali zohľadniť návrhy, ktoré predložila Komisia v rámci programu v oblasti zručností pre Európu⁽³³⁾ a novej aktualizovanej priemyselnej stratégie⁽³⁴⁾. Dôležitým nástrojom budú aj partnerstvá v oblasti zručností v rámci Paktu o zručnostiach. Aktuálne informácie a prognózy zamerané na trh práce a zručnosti, a to aj na úrovni regiónov, odvetví a povolání, umožňujú identifikovať a predvídať príslušné potreby v oblasti zručností pre určité povolania a prierezových zručností a môžu slúžiť aj ako základ pre prispôbenie učebných osnov, aby poskytovali zručnosti potrebné pre zelenú transformáciu. Odborné vzdelávanie a príprava by mladým ľuďom a dospelým mala poskytovať zručnosti potrebné na zvládnutie zelenej transformácie v súlade s odporúčaním Rady 2020/C 417/01⁽³⁵⁾, a to s osobitným zameraním na ženy a nízkokvalifikovaných pracovníkov.

Učňovská príprava a platené stáže vrátane silnej zložky odbornej prípravy, najmä pre mladých ľudí, prispievajú k transformácii pracovného trhu, najmä smerom k aktivitám, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, a do odvetví, ktoré čelia mimoriadnemu nedostatku zručností. Mala by sa presadzovať rastúca účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní, aby sa naplnili potreby zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie, okrem iného aj podnecovaním jednotlivcov, aby si hľadali odbornú prípravu prispôbosenú ich potrebám, a vo vhodných prípadoch prostredníctvom krátkych kurzov so zaručenou kvalitou zameraných na zručnosti potrebné na zelenú transformáciu, pričom je potrebné zohľadniť odporúčanie Rady zo 16. júna 2022⁽³⁶⁾, ktoré má zjednodušiť ohodnotenie a uznávanie výsledkov takýchto kurzov.

⁽³⁰⁾ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2021/402 zo 4. marca 2021 týkajúce sa účinnej aktívnej podpory zamestnanosti po kríze spôsobenej ochorením Covid-19 (EASE) (Ú. v. EÚ L 80, 8.3.2021, s. 1).

⁽³¹⁾ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2020/1512 z 13. októbra 2020 o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (Ú. v. EÚ L 344, 19.10.2020, s. 22).

⁽³²⁾ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2021/1868 z 15. októbra 2021 o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (Ú. v. EÚ L 379, 26.10.2021, s. 1).

⁽³³⁾ Oznámenie Komisie z 1. júla 2020 s názvom „Európsky program v oblasti zručností pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť“.

⁽³⁴⁾ Oznámenie Komisie z 5. mája 2021 „Aktualizácia novej priemyselnej stratégie na rok 2020: Budovanie silnejšieho jednotného trhu pre obnovu Európy“.

⁽³⁵⁾ Odporúčanie Rady 2020/C 417/01 z 24. novembra 2020 týkajúce sa odborného vzdelávania a prípravy (OVP) pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť (Ú. v. EÚ C 417, 2.12.2020, s. 1).

⁽³⁶⁾ Odporúčanie Rady zo 16. júna 2022 týkajúce sa európskeho prístupu k mikrocertifikátom pre celoživotné vzdelávanie a zamestnateľnosť (Pozri stranu 10 tohto úradného vestníka).

- (20) Skladba daňovo-dávkových systémov a systémov sociálnej ochrany by sa mala preskúmať z hľadiska konkrétnych potrieb, ktoré pramenia zo zelenej transformácie, pričom by mala zohľadniť aj zásada „znečisťovateľ platí“ a potreba zabezpečiť, aby sprievodné politiky nezavádzali dotácie na spotrebu fosílnych palív, neobmedzovali spotrebiteľov na konkrétnu technológiu, neznižovali stimuly na renováciu budov a nahradzovanie tepelných energetických systémov a neznižovali stimuly v rámci opatrení energetickej efektívnosti vo všeobecnosti. Kombinácia rôznych politík môže podporiť najzraniteľnejšie domácnosti a pracovníkov, ktorých najviac zasiahne zelená transformácia. V závislosti od vnútroštátnej a individuálnej situácie by mohla napríklad zahŕňať presun zdaňovania od práce smerom ku klimatickým a environmentálnym cieľom, ako sa uvádza v návrhu na revíziu smernice o zdaňovaní energetických výrobkov⁽³⁷⁾, preskúmanie systémov nezamestnanosti a/alebo v prípade potreby dočasnú a cieleňú priamu podporu príjmu. Systémy sociálnej ochrany vrátane politík sociálneho začlenenia sa môžu preskúmať a v príslušných prípadoch upraviť z hľadiska zelenej transformácie, najmä v záujme zabezpečenia príjmovej istoty, hlavne počas prechodu z jedného zamestnania do iného, a v záujme poskytovania primeraných sociálnych, zdravotných a opatrovateľských služieb prostredníctvom vhodnej sociálnej infraštruktúry, a to najmä v najviac zasiahnutých územiach, napr. vidiecke a odľahlé regióny, ako sú najvzdialenejšie regióny, aby sa zabránilo sociálnemu vylúčeniu a riešili zdravotné riziká. S cieľom predchádzať sociálnemu vylúčeniu detí a bojovať proti nemu sa investície do sociálnej infraštruktúry pre deti zameriavajú na zabezpečenie prístupu detí v núdzi ku kľúčovým službám, ako sa stanovuje v odporúčaní Rady (EÚ) 2021/1004⁽³⁸⁾.
- (21) Aby sa inkluzívnym spôsobom vybudovala fyzická a finančná odolnosť voči nezvratným následkom zmeny klímy, je potrebné presadzovať riešenia zamerané na informovanosť o rizikách, zmiernenie rizík a presun rizík, a to najmä zvýšením dostupnosti poisťných riešení a investovaním do riadenia rizika katastrof a adaptácie naň s cieľom obmedziť fyzické vplyvy zmeny klímy, a tým znížiť straty a odstrániť rozdiely v ochrane klímy, pričom je potrebné brať ohľad na mikropodniky, malé a stredné podniky, ako aj vidiecke a odľahlé regióny, ako sú napríklad najvzdialenejšie regióny a ostrovy. Malo by sa posilniť riadenie rizika katastrof vrátane systémov civilnej ochrany na vnútroštátnej úrovni a na úrovni Únie, aby bolo možné lepšie predchádzať otrasom súvisiacim s klímou, pripraviť sa a reagovať na ne.
- (22) Každý má právo na prístup ku kvalitným základným službám vrátane energie, dopravy, vody, sanitácie, finančných služieb a digitálnych komunikácií, pričom ľuďom v núdzi by sa mala poskytnúť podpora zameraná na rovnaký prístup k týmto službám⁽³⁹⁾. Ľuďom v núdzi by sa mal takisto poskytnúť prístup ku kvalitnému sociálnemu bývaniu alebo ku kvalitnej pomoci pri bývaní⁽⁴⁰⁾. Okrem toho môžu domácnosti s nízkymi a stredne vysokými príjmami, zraniteľní odberatelia vrátane konečných spotrebiteľov, ľudia, ktorí čelia energetickej chudobe alebo ktorí sú ňou ohrození, a ľudia využívajúci sociálne bývanie profitovať z uplatňovania „zásady prvoradosti energetickej efektívnosti“. Popri ochrane a posilnení postavenia spotrebiteľov energie sú potrebné osobitné opatrenia na prevenciu a riešenie základných príčin energetickej chudoby, ktoré zahŕňajú najmä podporu investícií zameraných na zlepšenie energetickej efektívnosti, hlavne v sektore sociálneho bývania. Cieľom navrhovaných aktualizácií smernice o energetickej efektívnosti⁽⁴¹⁾ a smernice o energetickej hospodárnosti budov⁽⁴²⁾ je okrem iného riešiť hlavné neekonomické prekážky renovácie, ako sú oddelené stimuly, vzťahy medzi vlastníckmi a nájomcami a štruktúry spoluvlastníctva. V tomto kontexte by sa osobitná pozornosť mala venovať ženám a osobitným skupinám vystaveným väčšiemu riziku energetickej chudoby, ako sú osoby so zdravotným postihnutím, osamelí rodičia, starší ľudia, deti a osoby s menšinovým rasovým alebo etnickým pôvodom.

Proti už existujúcim a vznikajúcim výzvam v oblasti mobility možno bojovať prostredníctvom podporných opatrení a rozvojom potrebnej infraštruktúry, ako je verejná doprava. Cenová dostupnosť, prístupnosť a bezpečnosť udržateľnej mobility a rôznych druhov dopravy vrátane súkromnej a verejnej dopravy sú kľúčom k zabezpečeniu toho, aby mal zo zelenej transformácie úžitok každý a aby bol každý jej súčasťou. V tomto kontexte zohráva významnú úlohu mestská mobilita, čo sa zohľadňuje aj v oznámení Komisie zo 14. decembra 2021 s názvom „Nový rámec EÚ pre mestskú mobilitu“.

⁽³⁷⁾ Takýto posun v zdaňovaní energetických výrobkov a elektriny zameraný na dosiahnutie cieľov v oblasti klímy a životného prostredia sa uvádza v návrhu smernice Rady o reštrukturalizácii právneho rámca Únie pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny (prepracované znenie), COM(2021) 563 final.

⁽³⁸⁾ Odporúčanie Rady (EÚ) 2021/1004 zo 14. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európska záruka pre deti (Ú. v. EÚ L 223, 22.6.2021, s. 14).

⁽³⁹⁾ Európsky pilier sociálnych práv, slávnostne vyhlásený Európskym parlamentom, Radou a Komisiou, 17. novembra 2017, zásada 20.

⁽⁴⁰⁾ Európsky pilier sociálnych práv, slávnostne vyhlásený Európskym parlamentom, Radou a Komisiou, 17. novembra 2017, zásada 19 a).

⁽⁴¹⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej efektívnosti (prepracované znenie), COM(2021) 558 final.

⁽⁴²⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej hospodárnosti budov (prepracované znenie), COM(2021) 802 final.

- (23) Celospoločenský prístup k spravodlivej transformácii by mal podporovať politické opatrenia na základe koordinácie tvorby politiky a posilnených operačných kapacít na všetkých úrovniach a naprieč všetkými súvisiacimi oblasťami politiky, pričom aktívnu úlohu by mali zohrávať aj regionálne a miestne orgány. Mal by byť založený aj na účasti sociálnych partnerov na všetkých úrovniach a vo všetkých fázach, ako aj na účinnej a vplyvnej účasti občianskej spoločnosti a zainteresovaných strán. Takáto koordinácia a angažovanosť by mohli zaručiť, aby sa zásady spravodlivosti a solidarity zakotvené v Európskej zelenej dohode už od začiatku začlenili do navrhovania, vykonávania a monitorovania politik, čo by poskytlo základ pre širokú a dlhodobú podporu inkluzívnych politik, ktoré podporujú zelenú transformáciu.
- (24) Kľúčom k zavedeniu zdravej sociálnej politiky a politiky trhu práce, ktoré zaručujú spravodlivú a inkluzívnu transformáciu, je silná faktická základňa. Postupná harmonizácia a konzistentnosť definícií, pojmov, klasifikácií a metodík, najmä na základe odporúčania Komisie (EÚ) 2020/1563 ⁽⁴³⁾, v tomto smere uľahčuje hodnotenia a ich porovnateľnosť. Ďalšie opatrenia v oblasti výskumu a inovácie môžu prispieť k vedomostnej základni, ktorá môže ovplyvniť politický a verejný diskurz. Výmena názorov s rozmanitou verejnosťou a s kľúčovými zainteresovanými stranami, napríklad na tému výsledkov hodnotení, prognóz a monitorovania, môže prispieť k tvorbe politik a prevzatíu zodpovednosti.
- (25) Na posudzovanie vplyvov politik v oblasti zmeny klímy na zamestnanosť a sociálnu oblasť a ich distribučných účinkov sú potrebné najmä vhodné podrobné a kvalitné údaje a ukazovatele rozčlenené podľa pohlavia. Takéto údaje a ukazovatele nie sú momentálne plne k dispozícii. Aj keď došlo k pokroku pri meraní energetickej chudoby, mohli by sa napríklad v súlade s vnútroštátnymi okolnosťami vytvoriť ukazovatele na posúdenie dopravnej chudoby. Monitorovanie a hodnotenie možno posilniť viacerými opatreniami zameranými na ukazovatele, hodnotiace tabuľky, ako aj na pilotné projekty menšieho rozsahu a experimentovanie s politikami. Opatrenia by mali vychádzať alebo čerpať z existujúcich hodnotiacich tabuliek, ako je sociálny prehľad a informačný prehľad Európskej zelenej dohody, ktoré obsahujú relevantné informácie o konkrétnych aspektoch politik spravodlivej transformácie.
- (26) Optimálne a efektívne využívanie verejného a súkromného financovania a mobilizácia všetkých dostupných zdrojov a ich účinné nasadenie sú vzhľadom na značné investičné potreby, ktoré pramenia zo zelenej transformácie, mimoriadne dôležité. Na úrovni Únie sa súvisiace opatrenia podporujú prostredníctvom rozpočtu Únie a nástroja NextGenerationEU. Budú sa vykonávať v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, Mechanizmu spravodlivej transformácie vrátane Fondu na spravodlivú transformáciu (FST), Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+), Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF), Kohézneho fondu, Pomoci pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe (REACT-EU), ERASMUS+ a Európskeho fondu na prispôbenie sa globalizácii na pomoc pracovníkom, ktorí prišli o zamestnanie (EGF), programu LIFE, programu Horizont Európa, modernizačného fondu, inovačného fondu ⁽⁴⁴⁾ a fondov v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP). Komisia navyše podporuje členské štáty prostredníctvom Nástroja technickej podpory, ktorý poskytuje ciele technické odborné znalosti na navrhovanie a vykonávanie reforiem vrátane tých, ktorými sa presadzuje spravodlivá transformácia smerom k uhlíkovej neutralite.
- (27) Európsky semester je rámcom koordinácie hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti Únie. Túto úlohu bude zohrávať aj naďalej vo fáze obnovy a pri realizácii zelenej a digitálnej transformácie, ktorá vychádza zo štyroch rozmerov konkurencieschopnej udržateľnosti, pričom bude podporovať plnenie cieľov v oblasti udržateľného rozvoja. Komisia bude v rámci európskeho semestra podrobne monitorovať sociálno-ekonomické výsledky a vplyvy a v prípade potreby navrhne ciele odporúčania pre jednotlivé krajiny, aby zaručila, že sa na nikoho nezabudne. Prioritou bude komplementárnosť s opatreniami podporovanými v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Toto odporúčanie sa preto bude podľa potreby monitorovať v kontexte európskeho semestra, okrem iného aj v rámci príslušných výborov podľa ich oblastí právomoci, na základe vhodných posúdení, hodnotení politického vplyvu a stavu vykonávania usmernení uvedených v tomto odporúčaní. Mechanizmus monitorovania neprinesie členským štátom zbytočnú administratívnu záťaž.

⁽⁴³⁾ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2020/1563 zo 14. októbra 2020 týkajúce sa energetickej chudoby (Ú. v. EÚ L 357, 27.10.2020, s. 35).

⁽⁴⁴⁾ Mimo rozpočtu Únie a nástroja NextGenerationEU.

- (28) Okrem toho by členské štáty mali vychádzať z tohto odporúčania pri rámci návrhu a konečnej aktualizácii svojich NEKP v rokoch 2023 a 2024 v súlade s článkom 14 nariadenia (EÚ) 2018/1999 s cieľom zväziť zohľadnenie posúdenia vplyvov v oblasti zamestnanosti, sociálnych a distribučných vplyvov a aspektov spravodlivej transformácie v rámci piatich rozmerov energetickej únie a ďalej posilniť politické opatrenia na riešenie týchto vplyvov, s osobitným zameraním na energetickú chudobu.
- (29) Monitorovanie vykonávania tohto odporúčania môže ďalej stavať na existujúcich faktoch v kontexte zavedených procesov viacstranného dohľadu, ako je napríklad európsky semester. Rada alebo Komisia môže v súlade s článkami 150 a 160 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a v spolupráci s inými príslušnými výbormi, najmä Výborom pre hospodársku politiku, požiadať Výbor pre zamestnanosť a Výbor pre sociálnu ochranu, aby na základe vhodného systému podávania správ Komisie a iných nástrojov viacstranného dohľadu posúdili vykonávanie tohto odporúčania vo svojich oblastiach pôsobnosti. Komisia preto pracuje na zvýšení dostupnosti údajov rozčlenených podľa pohlavia, aby aktualizovala a využívala existujúce rámce a metodické usmernenia okrem iného aj pri meraní energetickej a dopravnej chudoby a environmentálnej nerovnosti, ako aj pri posudzovaní účinnosti a skutočného vplyvu politických opatrení,

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

CIEĽ

- (1) V súlade so zásadami Európskej zelenej dohody a Európskeho piliera sociálnych práv je cieľom tohto odporúčania zabezpečiť, aby bola transformácia Únie smerom ku klimaticky neutrálnemu a environmentálne udržateľnému hospodárstvu do roku 2050 spravodlivá a aby sa pri nej na nikoho nezabudlo.
- (2) Členské štáty sa vyzývajú, aby na tento účel, v relevantných prípadoch v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi, prijali a vykonávali komplexné a súdržné balíky politík, ktoré sa venujú aspektmi zamestnanosti a sociálnymi aspektmi, s cieľom podporiť spravodlivú transformáciu vo všetkých politikách, najmä v politikách v oblasti klímy, energetiky a životného prostredia, ako aj s cieľom optimálne využívať verejné a súkromné finančné prostriedky.

VYMEDZENIE POJMOV

- (3) Na účely tohto odporúčania sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:
- a) „zelená transformácia“ je transformácia hospodárstva a spoločnosti Únie smerom k dosiahnutiu klimatických a environmentálnych cieľov hlavne prostredníctvom politík a investícií, a to v súlade s európskym právnym predpisom v oblasti klímy, ktorým sa stanovuje záväzok dosiahnuť do roku 2050 klimatickú neutralitu, s Európskou zelenou dohodou a medzinárodnými záväzkami vrátane Parížskej dohody, iných viacstranných environmentálnych dohôd a cieľov v oblasti udržateľného rozvoja;
- b) „klimatické a environmentálne ciele“ je šesť cieľov stanovených v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/852 ⁽⁴⁵⁾, konkrétne: zmiernenie zmeny klímy; adaptácia na zmenu klímy; udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov; prechod na obehové hospodárstvo; prevencia a kontrola znečisťovania; ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov;
- c) „osoby a domácnosti najviac zasiahnuté zelenou transformáciou“ sú tie, ktorých skutočný prístup ku kvalitnému zamestnaniu vrátane samostatnej zárobkovej činnosti, a/alebo k vzdelávaniu a odbornej príprave a/alebo dôstojnej životnej úrovni a nevyhnutným službám je alebo môže byť v priamom alebo nepriamom dôsledku zelenej transformácie značne obmedzený;

⁽⁴⁵⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/852 z 18. júna 2020 o vytvorení rámca na uľahčenie udržateľných investícií a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/2088 (Ú. v. EÚ L 198, 22.6.2020, s. 13). (nariadenie o taxonómii) poskytuje spoločný systém klasifikácie pre udržateľné hospodárske aktivity.

- d) „osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení“ sú tie, ktoré nezávisle od zelenej transformácie čelia alebo môžu čeliť riziku obmedzeného prístupu ku kvalitnému zamestnaniu vrátane samostatnej zárobkovej činnosti, a/alebo k vzdelávaniu a odbornej príprave a/alebo dôstojnej životnej úrovni a nevyhnutným službám, z čoho vyplýva nízka schopnosť prispôbiť sa dôsledkom zelenej transformácie;
- e) „mikropodniky a malé a stredné podniky“ sú podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb vrátane samostatne zárobkovo činných osôb a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov EUR a/alebo ktorých celková ročná súvaha nepresahuje 43 milióny EUR na základe výpočtu v súlade s článkami 3 až 6 prílohy I k nariadeniu Komisie (EÚ) č. 651/2014 ⁽⁴⁶⁾;
- f) „energetická chudoba“ je nedostatočný prístup domácnosti k základným energetickým službám, ktoré sú základom dôstojnej životnej úrovne a zdravia, vrátane primeraného tepla, chladenia, osvetlenia a elektrickej energie pre spotrebiče v kontexte vnútroštátnych okolností, existujúcej sociálnej politiky a iných relevantných politík ⁽⁴⁷⁾; vymedzenie pojmu „energetická chudoba“ uvedené v tomto odporúčaní sa bude uplatňovať, ak smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ ⁽⁴⁸⁾, ktorá sa môže zmeniť alebo nahradiť na základe návrhu Komisie zo 14. júla 2021 ⁽⁴⁹⁾, nebude obsahovať iné vymedzenie tohto pojmu, v opačnom prípade sa na účely tohto odporúčania bude uplatňovať vymedzenie danej smernice;
- g) „základné služby“ sú kvalitné služby vrátane dodávky vody, sanitácie, energie, dopravy a mobility, finančných služieb a digitálnych komunikácií, pričom ľuďom v núdzi by sa mala podľa zásady 20 Európskeho piliera sociálnych práv poskytnúť podpora na prístup k týmto službám vrátane možností šetrenia nákladov, okrem iného prostredníctvom opätovného používania, opravy, darovania a spoločného využívania;
- h) „balík politických opatrení“ je komplexný a súdržný balík politických opatrení, v ktorom sa politiky v oblasti zamestnanosti, zručností a sociálne politiky spájajú s politikami v oblasti klímy, energetiky, dopravy, životného prostredia a inými politikami v oblasti zelenej transformácie prostredníctvom dobre koordinovaného medziodvetvového prístupu založeného na jednej alebo viacerých vnútroštátnych stratégiách a/alebo akčných plánoch, pričom sa podľa potreby využívajú koordinačné a riadiace mechanizmy na úrovni Únie a vnútroštátnej úrovni.

BALÍKY POLITICKÝCH OPATRENÍ PRE SPRAVODLIVÚ ZELENÚ TRANSFORMÁCIU

- (4) V záujme poskytnutia aktívnej podpory kvalitného zamestnania pre spravodlivú transformáciu a v nadväznosti na odporúčaní (EÚ) 2021/402 sa členské štáty vyzývajú, aby v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi zvážili tieto opatrenia na podporu osôb najviac zasiahnutých zelenou transformáciou, najmä osôb v zraniteľnom postavení, a aby im v prípade potreby prostredníctvom zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti uľahčili prechod na hospodárske činnosti, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom:
- a) účinne podporovať prístup ku kvalitnému zamestnaniu a jeho zachovanie, najmä prostredníctvom služieb zamestnanosti, ktoré zahŕňajú cieľnú pomoc pri hľadaní zamestnania a vzdelávacie kurzy, ktoré sa v prípade potreby zameriavajú aj na zelené a digitálne zručnosti. Mali by zvážiť aj dobre navrhnuté, cieľné a časovo obmedzené programy v oblasti zamestnanosti, ktoré prostredníctvom odbornej prípravy pripravujú príjemcov, najmä osoby z nedostatočne zastúpených skupín a ľudí v zraniteľnom postavení, na ďalšiu účasť na pracovnom trhu;

⁽⁴⁶⁾ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (Ú. v. EÚ L 187, 26.6.2014, s. 1).

⁽⁴⁷⁾ Aj keď je na členských štátoch, aby vymedzili pojem „zraniteľní odberatelia“, tento pojem zahŕňa domácnosti, ktoré nie sú schopné primerane vykurovať alebo chladiť svoje domovy a/alebo majú nedoplatky za služby spojené s bývaním v súlade s odporúčaním Komisie týkajúcim sa energetickej chudoby, C/2020/9600 final (Ú. v. EÚ L 357, 27.10.2020, s. 35).

⁽⁴⁸⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES (Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 1).

⁽⁴⁹⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej efektívnosti (prepracované znenie), COM(2021) 558 final.

- b) účinne využívať ciele a dobre navrhnuté stimuly na prijímanie do zamestnania a na zmenu pracovného miesta, okrem iného aj posúdením možnosti vhodného využitia mzdových a náborových dotácií a stimulov spojených s príspevkami na sociálne zabezpečenie, ktoré by pomáhali pri zmene postavenia na trhu práce medzi sektormi a pri mobilite pracovnej sily medzi regiónmi a krajinami so zreteľom na príležitosti a výzvy zelenej transformácie;
- c) presadzovať podnikavosť, čo zahŕňa podniky a všetky ostatné subjekty sociálneho hospodárstva⁽⁵⁰⁾, najmä v regiónoch, ktoré čelia transformačným výzvam, a vo vhodných prípadoch v sektoroch, ktoré presadzujú klimatické a environmentálne ciele, ako je obehové hospodárstvo, s osobitným dôrazom na podnikanie žien. V rámci tejto podpory by sa mali kombinovať finančné opatrenia vrátane grantov, pôžičiek alebo vlastného kapitálu a nefinančné opatrenia vrátane odbornej prípravy a poradenských služieb, pričom by sa mala osobitná pozornosť venovať zvyšovaniu povedomia a opatrenia by sa mali prispôbiť jednotlivým fázam životného cyklu podniku. Podpora by mala byť inkluzívna a prístupná pre skupiny, ktoré sú nedostatočne zastúpené a znevýhodnené;
- d) stimulovať tvorbu kvalitných pracovných miest, najmä na územiach, ktoré sú najviac zasiahnuté zelenou transformáciou, a vo vhodných prípadoch v sektoroch, ktoré presadzujú klimatické a environmentálne ciele, ako je napríklad obehové hospodárstvo, zjednodušením prístupu k financovaniu a trhom pre mikropodniky a malé a stredné podniky, najmä tie, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, aby sa podporila konkurencieschopnosť, inovácia a kvalitná zamestnanosť na celom jednotnom trhu, a to aj v sektoroch a ekosystémoch strategického významu vo vnútroštátnom a miestnom kontexte;
- e) analyzovať vplyv zelenej transformácie na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na základe toho presadzovať opatrenia na riešenie nových rizík alebo potenciálneho zhoršenia existujúcich rizík s prihliadnutím na oznámenie Komisie z 28. júna 2021 s názvom „Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027 - Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce“;
- f) zabezpečiť účinné vykonávanie a presadzovanie existujúcich pravidiel týkajúcich sa pracovných podmienok, najmä pokiaľ ide o bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, organizáciu práce a účasť pracovníkov, aby sa zabezpečili spravodlivé pracovné podmienky a kvalita práce pri transformácii, a to aj v prípade hospodárskych činností, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom;
- g) podporovať využívanie postupov spoločensky zodpovedného verejného obstarávania⁽⁵¹⁾, okrem iného prostredníctvom sociálnych kritérií na vyhodnotenie ponúk, ktorými sa vytvárajú príležitosti pre ľudí, ktorých najviac zasiahla zelená transformácia, pričom zároveň sa presadzujú aj zelené kritériá na vyhodnotenie ponúk;
- h) zabezpečiť plné a zmysluplné zapojenie pracovníkov na všetkých úrovniach a ich zástupcov vrátane poskytovania informácií a konzultovania, pokiaľ ide o predvídanie zmien a riadenie procesov reštrukturalizácie vrátane procesov súvisiacich so zelenou transformáciou, v súlade s oznámením Komisie z 13. decembra 2013 s názvom „Rámec kvality EÚ pre predvídanie zmien a reštrukturalizácie“.
- (5) Členské štáty sa nabadajú, aby v záujme zabezpečenia rovnakého prístupu ku kvalitnému, cenovo dostupnému a inkluzívnemu vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu, ako aj rovnakých príležitostí, okrem iného aj s cieľom posilniť rodovú rovnosť, zväzili tieto opatrenia, ktoré sa majú vykonávať v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi, a to pri rešpektovaní ich autonómie, najmä na podporu ľudí a domácností najviac zasiahnutých zelenou transformáciou, hlavne tých v zraniteľnom postavení:
- a) začleniť aspekty zamestnanosti a sociálne aspekty zelenej transformácie vrátane možného nedostatku pracovnej sily do prípravy a vykonávania príslušných národných stratégií na riešenie výziev v oblasti zručností, napríklad v rámci Európskeho programu v oblasti zručností, a podporovať vytváranie partnerstiev so zainteresovanými stranami a koordinovať ich, okrem iného aj v rámci Paktu o zručnostiach, pričom je potrebné v prvom rade zabezpečiť, aby boli zručnosti ústredným prvkom spoločne vytvorených spôsobov transformácie pre príslušné priemyselné ekosystémy, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom;

⁽⁵⁰⁾ Oznámenie Komisie „Budovanie hospodárstva, ktoré pracuje v prospech ľudí: akčný plán pre sociálne hospodárstvo“, COM(2021) 778 final.

⁽⁵¹⁾ V súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb (Ú. v. EÚ L 151, 7.6.2019, s. 70) a oznámením Komisie: Sociálne nakupovanie – Príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní – 2. vydanie (Ú. v. EÚ C 237, 18.6.2021, s. 1).

- b) vypracúvať aktuálne informácie a prognózy o trhu práce a zručnostiach, v ktorých sa identifikujú a predpovedajú špecifické a prierezové potreby v oblasti zručností. Stavať na existujúcich nástrojoch a iniciatívach vrátane odborných znalostí sociálnych partnerov a relevantných zainteresovaných strán a spolupráce s nimi. Zvážiť prispôsobenie osnov vzdelávania a odbornej prípravy potrebám zelenej transformácie podľa okolností v členských štátoch a regiónoch a na základe toho poskytovať školské a profesijné poradenstvo;
- c) poskytovať kvalitné, prístupné, cenovo dostupné a inkluzívne počiatočné vzdelávanie a odbornú prípravu vrátane odborného vzdelávania a odbornej prípravy, ktoré študentov vybavujú zručnosťami a kompetenciami relevantnými z hľadiska zelenej transformácie. Vzdelávanie o udržateľnosti vrátane vedy, technológií, inžinierstva a matematiky (STEM), interdisciplinárnych prístupov a digitálnych zručností by sa malo vo vhodných prípadoch považovať za neoddeliteľnú súčasť učebných osnov a programov odbornej prípravy a malo by sa v rámci nich presadzovať. Prijatá osobitné opatrenia na prilákanie osôb so zdravotným postihnutím, žien, nízkokvalifikovaných ľudí a iných skupín, ktoré sú v súčasnosti v príslušných povolaniach nedostatočne zastúpené, ako aj opatrenia na podporu ich kariéry;
- d) zaviesť alebo posilniť systémy podpory pre učňovskú prípravu a, ak je to možné, pre kvalitné platené stáže a systémy pozorovania pri práci so silným prvkom odbornej prípravy, najmä v prípade mikropodnikov a malých a stredných podnikov vrátane tých, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, a v prípade odvetví, ktoré čelia osobitnému nedostatku zručností, ako je stavebníctvo a IKT. Takéto systémy by mali podliehať vnútroštátnemu alebo regionálnemu monitorovaniu a hodnoteniu a mali by zabezpečiť kvalitu pracovných miest s ohľadom na odporúčania Rady 2018/C 153/01 ⁽⁵²⁾ a 2014/C 88/01 ⁽⁵³⁾;
- e) zvýšiť účasť dospelých na odbornej príprave počas ich pracovného života v súlade s potrebami zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie na účely zelenej transformácie zabezpečením dostupnosti podpory pre odbornú prípravu v rámci zamestnania, profesijnú zmenu a prierezové pre zručnosti, najmä v záujme zjednodušenia rekonverzia smerom k odvetviam a hospodárskym opatreniam, pri ktorých sa očakáva expanzia. Umožniť jednotlivcom, aby hľadali odbornú prípravu prispôbenú ich potrebám, okrem iného prostredníctvom krátkych kurzov so zabezpečením kvality zameraných na zručnosti potrebné pre zelenú transformáciu. Na tento účel zvážiť poskytnutie prístupu k platenému voľnu na odbornú prípravu a k profesijnému poradenstvu, ako aj možnosť zriadenia individuálnych vzdelávacích účtov so zreteľom na odporúčanie Rady zo 16. júna 2022 ⁽⁵⁴⁾ a podporovať tvorbu krátkych, kvalitných a všeobecne uznávaných kurzov so zreteľom na odporúčanie zo 16. júna 2022 ⁽⁵⁵⁾.
- (6) V záujme pretrvávajúcej spravodlivosti daňovo-dávkových systémov a systémov sociálnej ochrany vrátane politik sociálneho začlenenia v kontexte zelenej transformácie a v príslušných prípadoch s ohľadom na odporúčanie Rady 2019/C 387/01 ⁽⁵⁶⁾ sa členské štáty nabádajú, aby na podporu ľudí a domácností, ktorých zelená transformácia najviac zasiahla, najmä tých v zraniteľnom postavení, s cieľom podporiť zmeny postavenia na trhu práce vrátane zmien smerom k hospodárskym aktivitám, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, v závislosti od vnútroštátnych okolností predchádzať energetickej a dopravnej chudobe a znižovať ich vplyv, ako aj s cieľom zmiernovať regresívne účinky politických opatrení zvážili tieto opatrenia:
- a) posúdiť a v prípade potreby upraviť systémy zdaňovania vzhľadom na výzvy, ktoré vyplývajú z transformácie na klimatickú neutralitu, najmä presunom daňového zaťaženia z práce a znížením daňovo-odvodového zaťaženia skupín s nízkym a stredným príjmom a jeho presunom na iné zdroje, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, zabránením regresívnym účinkom a ich zmiernením, zachovaním progresívneho charakteru priameho zdaňovania a zabezpečením financovania vhodných opatrení sociálnej ochrany a investičných opatrení, najmä tých, ktoré sa zameriavajú na zelenú transformáciu;

⁽⁵²⁾ Odporúčanie Rady 2018/C 153/01 z 15. marca 2018 týkajúce sa európskeho rámca pre kvalitnú a účinnú učňovskú prípravu (Ú. v. EÚ C 153, 2.5.2018, s. 1).

⁽⁵³⁾ Odporúčanie Rady 2014/C 88/01 z 10. marca 2014 o rámci kvality pre stáže (Ú. v. EÚ C 88, 27.3.2014, s. 1).

⁽⁵⁴⁾ Odporúčanie Rady zo 16. júna 2022 týkajúce sa individuálnych vzdelávacích účtov (Pozri stranu 26 tohto úradného vestníka).

⁽⁵⁵⁾ Odporúčanie Rady zo 16. júna 2022 týkajúce sa európskeho prístupu k mikrocertifikátom pre celoživotné vzdelávanie a zamestnateľnosť (Pozri stranu 10 tohto úradného vestníka).

⁽⁵⁶⁾ Odporúčanie Rady 2019/C 387/01 z 8. novembra 2019 o prístupe k sociálnej ochrane pre pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby (Ú. v. EÚ C 387, 15.11.2019, s. 1).

- b) preskúmať a v prípade potreby upraviť systémy sociálnej ochrany vrátane politík sociálneho začlenenia vzhľadom na výzvy v oblasti zamestnanosti, sociálne a zdravotné výzvy, ktoré predstavuje zelená transformácia. Na tieto účely zvážiť, akým spôsobom možno čo najlepšie zabezpečiť primeranú príjmovú istotu, okrem iného prostredníctvom inovatívnych systémov pre prechod zo zamestnania do zamestnania, dávok v nezamestnanosti a systémov minimálneho príjmu, a prispôbiť ju potrebám vyplývajúcim zo zelenej transformácie. Zabezpečiť aj poskytovanie kvalitných, cenovo dostupných a prístupných sociálnych a zdravotných služieb, ako aj služieb dlhodobej starostlivosti, a to najmä pre ľudí a domácnosti, ktoré sú najviac zasiahnuté zelenou transformáciou, najmä investovaním do sociálnej infraštruktúry pre starostlivosť o deti, dlhodobú starostlivosť a zdravotnú starostlivosť;
- c) počas zavádzania opatrení uvedených v bode 7 písm. a) poskytnúť ako doplnok prípade potreby cieľenú a dočasnú priamu podporu príjmu, najmä pre ľudí a domácnosti v zraniteľnom postavení, s cieľom zmierniť negatívny vývoj príjmov a cien, a to aj v spojení so zlepšenými stimulmi na urýchlené dosiahnutie potrebných klimatických a environmentálnych cieľov pri zachovaní cenových signálov, ktoré podporujú zelenú transformáciu. Na tieto účely zabezpečiť dostupnosť vhodného financovania týchto opatrení, okrem iného zlepšením kvality verejných výdavkov, optimálnym využívaním príslušných fondov Únie a využívaním rozpočtových zdrojov vytvorených okrem iného z daní z energie a z environmentálnych daní a zo systému EÚ ETS;
- d) zlepšiť informovanosť o rizikách, znižovanie rizík a riešenia na ich presun, pokiaľ ide o domácnosti a podniky, najmä mikropodniky a malé a stredné podniky, a to najmä zabezpečením dostupnosti a cenovej dostupnosti poisťných riešení, najmä pre osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení.
- (7) V záujme zabezpečenia prístupu k cenovo dostupným základným službám a bývaniu pre ľudí a domácnosti najviac zasiahnuté zelenou transformáciou, najmä tých v zraniteľnom postavení a v regiónoch, ktoré čelia transformačným výzvam, sa členské štáty vyzývajú, aby zvážili tieto opatrenia:
- a) mobilizovať verejnú a súkromnú finančnú podporu a poskytovať stimuly na súkromné investovanie do obnoviteľných zdrojov energie a energetickej efektívnosti doplnené poradenstvom pre spotrebiteľov, aby lepšie riadili svoju spotrebu energie a prijímali informované rozhodnutia o úsporách energie s cieľom znížiť svoje účty za energiu, najmä so zameraním na zraniteľné domácnosti a komunity. Na tieto účely zabezpečiť dostupnosť vhodného financovania týchto opatrení, okrem iného zlepšením kvality verejných výdavkov, optimálnym využívaním príslušných fondov Únie a využívaním rozpočtových zdrojov vytvorených okrem iného z daní z energie a z environmentálnych daní a príjmov zo systému EÚ ETS;
- b) predchádzať energetickej chudobe a zmiernovať ju presadzovaním a vykonávaním opatrení na zlepšenie energetickej efektívnosti vrátane verejného a súkromného investovania do obytných jednotiek s cieľom stimulovať renováciu, okrem iného aj v sektore sociálneho bývania⁽⁸⁷⁾. Na tento účel poskytovať dobre navrhnuté stimuly, granty a pôžičky spolu so súvisiacim poradenstvom, a to aj pre mikropodniky a malé a stredné podniky, a venovať pri tom náležitú pozornosť stimulom, hlavne medzi majiteľmi a nájomníkmi, a vývoju nákladov na bývanie, najmä v prípade domácností v zraniteľnom postavení;
- c) posilniť postavenie spotrebiteľov energie vrátane domácností v zraniteľnom postavení ďalším rozvojom samozásobovania prostredníctvom individuálnych riešení v oblasti obnoviteľnej energie, ako aj iných služieb prostredníctvom občianskych energetických spoločenstiev a spoločenstiev energie z obnoviteľných zdrojov⁽⁸⁸⁾, spolu so vzdelávacími opatreniami a kampaňami s osobitným zameraním na osoby v zraniteľnom postavení a spotrebiteľov, ktorí žijú vo vidieckych a odľahlých oblastiach vrátane najvzdialenejších regiónov, ako aj na ostrovoch;

⁽⁸⁷⁾ V príslušných prípadoch v súlade s oznámením Komisie „Usmernenia o štátnej pomoci v oblasti klímy, ochrany životného prostredia a energetiky na rok 2022“, C/2022/481.

⁽⁸⁸⁾ Občianske energetické spoločenstvo v zmysle článku 2 bodu 11 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ (Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 125).

- d) predchádzať problémom a prekážkam v oblasti mobility a dopravy, ktorým čelia domácnosti v zraniteľnom postavení, najmä tie, ktoré sa nachádzajú v odľahlých, vidieckych a nízkopríjmových regiónoch vrátane najvzdialenejších regiónov a ostrovov a v mestách, prostredníctvom vhodných politických a podporných opatrení a rozvoja potrebnej infraštruktúry s cieľom zlepšiť potrebnú prepojenosť, čím sa umožní prístup k vzdelávaniu, odbornej príprave, zdravotnej starostlivosti, kvalitnému zamestnaniu a sociálnej angažovanosti. Zabezpečiť najmä dostupnosť, vrátane frekvencie, nízkoemisnej verejnej dopravy a vo vhodných prípadoch presadzovať využívanie udržateľných spôsobov súkromnej mobility⁽⁵⁹⁾ so zameraním sa na zabezpečenie cenovej dostupnosti, prístupnosti a bezpečnosti;
- e) uľahčiť prístup k udržateľnej spotrebe vrátane výživy, najmä v prípade ľudí a domácností v zraniteľnom postavení a predovšetkým v prípade detí a podporovať možnosti úspory nákladov spojené s obehovým hospodárstvom. Na tieto účely poskytovať účinné stimuly a nástroje, ako sú opatrenia sociálnej inovácie a miestne iniciatívy, podporovať schémy opätovného používania, opravy, recyklovania, darovania a spoločného využívania, a to aj prostredníctvom subjektov sociálneho hospodárstva, a presadzovať vzdelávanie a zvyšovanie povedomia o environmentálnej udržateľnosti pre študentov každého veku a v rámci všetkých úrovní a druhov vzdelávania a odbornej prípravy.

PRIEREZOVÉ PRVKY PRE POLITICKÉ OPATRENIA PODPORUJÚCE SPRAVODLIVÚ ZELENÚ TRANSFORMÁCIU

- (8) V záujme inkluzívneho a demokratického pokroku v zelenej transformácii, začlenenia cieľov spravodlivej transformácie do tvorby politík na všetkých úrovniach od samého počiatku a zabezpečenia účinného celospoločenského prístupu k politikám spravodlivej transformácie sa členské štáty vyzývajú, aby:
- a) koordinovali tvorbu politík na všetkých úrovniach a vo všetkých príslušných oblastiach politiky vrátane výskumu a inovácie s cieľom vytvoriť integrovaný a podporný politický rámec, v ktorom sa venuje náležitá pozornosť distribučným vplyvom, ako aj pozitívnym a negatívnym presahom, a to aj v cezhraničných regiónoch, a ktorý pokiaľ možno zahŕňa vhodné a systematické stratégie hodnotenia vrátane posúdení *ex ante* a *ex post*;
- b) nabádali regionálne a miestne orgány, aby vzhľadom na ich blízkosť k občanom a miestnym podnikom zohrávali aktívnu úlohu pri príprave, vykonávaní a monitorovaní politík spravodlivej transformácie;
- c) aktívne zapojili sociálnych partnerov na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni s ohľadom na ich autonómiu do všetkých fáz tvorby a vykonávania politík stanovených podľa tohto odporúčania, vo vhodných prípadoch aj prostredníctvom sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania; okrem toho ďalej podporovali plné zapojenie sociálnych partnerov do navrhovania a vykonávania spôsobov transformácie pre priemyselné ekosystémy v rámci aktualizovanej novej priemyselnej stratégie;
- d) posilňovali postavenie a možnosti ľudí, najmä žien, ako aj občianskej spoločnosti a zainteresovaných strán vrátane organizácií, ktoré zastupujú ľudí v zraniteľnom postavení vrátane osôb so zdravotným postihnutím, mladých ľudí a detí, ktorí požadujú naliehavé opatrenia v oblasti klímy, a subjektov sociálneho hospodárstva, a to aj prostredníctvom Európskeho klimatického paktu⁽⁶⁰⁾, aby sa zapojili do rozhodovania, tvorby a realizácie politík, okrem iného aj pomocou nových participačných modelov zameraných na ľudí v zraniteľnom postavení;
- e) posilnili operačné kapacity príslušných verejných orgánov na poskytovanie účinného usmernenia a podpory pri vykonávaní politík spravodlivej transformácie; posilnili najmä verejné služby zamestnanosti s cieľom podporiť zmeny postavenia na trhu práce a informovanosť v oblasti zručností, ako aj inšpektoráty práce s cieľom chrániť pracovné podmienky; ako aj aby v prípade potreby mobilizovali sociálne a zdravotné služby, najmä s cieľom podporiť zmeny postavenia na trhu práce a riešiť energetickú chudobu;

⁽⁵⁹⁾ Oznámenie Komisie z 9. decembra 2020 s názvom „Stratégia pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu – nasmerovanie európskej dopravy do budúcnosti“.

⁽⁶⁰⁾ Oznámenie Komisie z 9. decembra 2020 s názvom „Európsky klimatický pakt“.

- f) podporovali spravodlivú zelenú transformáciu aj v tretích krajinách v kontexte udržateľného rozvoja a úsilia o odstránenie chudoby, napríklad prijímaním politík zameraných na transformáciu, v ktorých sa zohľadňuje ich vplyv na tretie krajiny, a prostredníctvom spolupráce so zainteresovanými stranami a v rámci globálnych partnerstiev.
- (9) V záujme zabezpečenia dostupnosti a kvality údajov a poznatkov, ktoré sú potrebné na zavedenie zdravej sociálnej politiky a politiky trhu práce pre spravodlivú transformáciu na klimatickú neutralitu, sa členské štáty vyzývajú, aby:
- a) posilnili poznatkovú základňu pre politiky spravodlivej transformácie, okrem iného presadzovaním postupnej harmonizácie a konzistentnosti definícií, pojmov a metódik v príslušných prípadoch, a to aj na základe odporúčania (EÚ) 2020/1563 a následných opatrení v rámci koordinačnej skupiny pre energetickú chudobu a zraniteľných spotrebiteľov, ako aj pomocou metód hodnotenia vplyvu politík; ako aj aby do prípravy a navrhovania príslušných politických opatrení a legislatívnych iniciatív zahrnuli aj stratégie hodnotenia a zberu údajov, najmä pokiaľ ide o zručnosti, úlohy a pracovné miesta, ktoré prispievajú k zelenej transformácii, s použitím údajov rozčlenených podľa pohlavia;
 - b) v rámci vnútroštátnych reforiem a opatrení v oblasti klímy, energie a životného prostredia vypracovali a využívali robustné a transparentné (*ex-ante*) hodnotenia vplyvu na zamestnanosť, sociálnu oblasť a distribúciu;
 - c) zabezpečili účinné a transparentné monitorovanie a nezávislé (*ex-post*) hodnotenie vplyvu vnútroštátnych reforiem a opatrení, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, na zamestnanosť, sociálnu oblasť a distribúciu, so zapojením sociálnych partnerov a iných zainteresovaných strán do stanovovania hodnotiacich otázok a v relevantných prípadoch aj do navrhovania a vykonávania hodnotiacich a konzultačných stratégií;
 - d) posilnili opatrenia v oblasti výskumu a inovácie na regionálnej, vnútroštátnej a únijnej úrovni, a to aj prostredníctvom financovania z programu Horizont Európa a prostredníctvom opatrení politického programu európskeho výskumného priestoru ⁽⁶¹⁾, aby sa zlepšilo modelovanie a posudzovanie makroekonomického, zamestnanostného a sociálneho rozmeru politík v oblasti zmeny klímy; podporovali účasť sociálnych partnerov na vykonávaní relevantných výskumných a inovačných činností, najmä misií programu Horizont Európa „Adaptácia na zmenu klímy“ a „Klimaticky neutrálne a inteligentné mestá“, ktoré môžu pomôcť pri vývoji praktických riešení na podporu zelenej transformácie na regionálnej a miestnej úrovni; lepšie využívali existujúce ukazovatele a monitorovacie rámce a v prípade potreby podporovali na úrovni Únie vypracovanie ukazovateľov pre zručnosti, úlohy a pracovné miesta, ktoré prispievajú k zelenej transformácii;
 - e) v pravidelných intervaloch prezentovali verejnosti výsledky hodnotení, prognóz a monitorovania a organizovali výmeny so sociálnymi partnermi, občianskymi spoločnosťami a s inými zainteresovanými stranami na tému hlavných výsledkov a možných úprav.

OPTIMÁLNE VYUŽÍVANIE VEREJNÝCH A SÚKROMNÝCH FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV

- (10) S cieľom poskytovať nákladovo efektívne investície a finančnú podporu, okrem iného aj malým a stredným podnikom, v súlade s rámcom štátnej pomoci, aby sa riešili aspekty spravodlivej zelenej transformácie súvisiace so sociálnou situáciou a trhmi práce, a zároveň využívať synergie medzi dostupnými programami a nástrojmi a zameriavať sa na najzasiadnutejšie regióny a priemyselné ekosystémy, sa členské štáty vyzývajú, aby:
- a) plne vykonávali súvisiace reformy a investície v rámci plánov obnovy a odolnosti a pri tom zaručovali komplementárnosť s inými fondmi;

⁽⁶¹⁾ Pozri závery Rady z 26. novembra 2021 o budúcom riadení európskeho výskumného priestoru (EVP), v ktorých sa stanovuje politický program EVP na roky 2022 – 2024, vrátane opatrenia 4 pre atraktívne a udržateľné kariéry vo výskume, opatrenia 7 pre lepšie zhodnocovanie znalostí, opatrenia 12 pre urýchlenie zelenej/digitálnej transformácie, ako aj opatrenia 20 pre investície a reformy v oblasti výskumu a inovácie.

- b) mobilizovali a zaručili koherentné a optimálne využívanie všetkých relevantných nástrojov a možností financovania vrátane technickej pomoci na úrovni členských štátov a na úrovni Únie na účely podpory súvisiacich opatrení a investícií; medzi nástroje financovania Únie patria najmä fondy politiky súdržnosti, Mechanizmus spravodlivej transformácie, Fond InvestEU, program Horizont Európa, Nástroj technickej podpory, ERASMUS+, Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii na pomoc pracovníkom, ktorí prišli o zamestnanie (EGF), program LIFE, inovačný fond a modernizačný fond;
- c) vyčlenili a poskytli primerané vnútroštátne zdroje s cieľom prispieť k vykonávaniu komplexného balíka opatrení, ktorými sa realizuje spravodlivá zelená transformácia; tieto opatrenia by mali byť primerane financované, okrem iného aj zlepšením kvality verejných výdavkov, mobilizáciou ďalšieho súkromného financovania a/alebo využívaním dodatočných verejných príjmov; konkrétne by sa na financovanie opatrení, ktorými sa zmiernujú negatívne sociálne vplyvy zelenej transformácie, mohli využiť aj príjmy zo systému EÚ ETS; ako aj aby pri tvorbe postupov zeleného rozpočtovania zohľadnili zamestnanosť, sociálne a distribučné aspekty;
- d) vymieňali si s ostatnými členskými štátmi najlepšie postupy, napríklad pokiaľ ide o vypracúvanie programových dokumentov pre jednotlivé fondy Únie alebo prípravu príslušných vnútroštátnych stratégií a projektov.

BUDÚCE OPATRENIA PRE SPRAVODLIVÚ ZELENÚ TRANSFORMÁCIU

(11) V záujme uplatňovania užitočných opatrení nadväzujúcich na toto odporúčanie víta Rada zámer Komisie:

- a) ďalej zintenzívňovať kontakty s kľúčovými zainteresovanými stranami, dotknutými osobami a komunitami, ako aj výmenu najlepších postupov, a to aj v súvislosti s možnosťami transformácie priemyselných ekosystémov ⁽⁶²⁾, najmä v cezhraničnom kontexte a so zameraním na najviac zasiahnuté regióny a odvetvia;
- b) podporovať zvyšovanie primeranosti, konzistentnosti a účinnosti politík členských štátov v oblasti spravodlivej transformácie, a to aj z hľadiska zamestnanostných, sociálnych a distribučných aspektov, ktoré sa majú zohľadňovať pri navrhovaní, vykonávaní, monitorovaní a posudzovaní vnútroštátnych plánov a dlhodobých stratégiách, prípadne aj v kontexte budúcej revízie nariadenia (EÚ) 2018/1999;
- c) pri revízii nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014 ⁽⁶³⁾, ktorá sa uskutoční vzhľadom na uplynutie jeho platnosti koncom roka 2023, zvážiť, či dostupné dôkazy odôvodňujú zmiernenie pravidiel týkajúcich sa pomoci na prístup sociálnych podnikov k financovaniu a pomoci na prijímanie znevýhodnených alebo vážne znevýhodnených pracovníkov; ⁽⁶⁴⁾
- d) posilniť databázu, najmä prístupom k zdrojom administratívnych údajov a v príslušných prípadoch k údajom sociálnych partnerov, priemyselných odvetví, občianskej spoločnosti ⁽⁶⁵⁾ a z prieskumov verejnej mienky, ako aj aktualizovať metodické usmernenie pre posudzovanie zamestnanostných, sociálnych a distribučných vplyvov politík spravodlivej transformácie a klimatických a energetických politík, a to aj z rodového hľadiska a podľa potreby aj v kontexte európskeho semestra; posilniť aj pochopenie a merateľnosť kľúčových pojmov zeleného hospodárstva, najmä pokiaľ ide o „zelené pracovné miesta“ a „udržateľné pracovné miesta“, v úzkej spolupráci s členskými štátmi a s prihliadnutím na prístupy a procesy na všetkých úrovniach, a to okrem iného s cieľom predvídať zmeny na trhu práce a celkovo riešiť procesy reštrukturalizácie, ktoré si budú vyžadovať ciele a účinné politiky zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie;

⁽⁶²⁾ Ako sa uvádza v aktualizovanej priemyselnej stratégii, napríklad stavebníctvo, energeticky náročné odvetvia alebo mobilita.

⁽⁶³⁾ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (Ú. v. EÚ L 187, 26.6.2014, s. 1) („všeobecné nariadenie o skupinových výnimkách“).

⁽⁶⁴⁾ V súlade s oznámením Komisie „Budovanie hospodárstva, ktoré pracuje v prospech ľudí: akčný plán pre sociálne hospodárstvo“, COM(2021) 778 final.

⁽⁶⁵⁾ Vykonávané v súlade s európskymi právnymi predpismi o ochrane údajov a prístupe k informáciám verejného sektora, ako je smernica o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora (smernica (EÚ) 2019/1024) a všeobecné nariadenie o ochrane údajov (nariadenie (EÚ) 2016/679).

- e) v relevantných prípadoch posilniť svoje pravidelné monitorovanie a prognostickú analýzu vývoja energetickej chudoby a súvisiacich rizík v Únii vrátane sociálnych a distribučných aspektov okrem iného s cieľom poskytnúť základ pre prácu koordinačnej skupiny pre energetickú chudobu a zraniteľných spotrebiteľov a iných príslušných odborných skupín;
- f) ďalej rozvíjať výskum a posilniť poznatky v súvislosti s vymedzením, monitorovaním a hodnotením pokroku smerom k poskytovaniu primeraného prístupu k základným službám v úzkej spolupráci s členskými štátmi a s ohľadom na vnútroštátne prístupy, vo vhodných prípadoch aj rozvojom koncepcie „dopravnej chudoby“, najmä v kontexte zelenej transformácie smerom k udržateľnému hospodárstvu zameranému na dobré životné podmienky;
- g) podľa potreby preskúmať pokrok dosiahnutý pri vykonávaní tohto odporúčania v kontexte mnohostranného dohľadu európskeho semestra, a to aj v rámci Výboru pre zamestnanosť a Výboru pre sociálnu ochranu v spolupráci s inými príslušnými výbormi v ich oblastiach pôsobnosti, najmä s Výborom pre hospodársku politiku, pričom je potrebné vychádzať z existujúcich hodnotiacich tabuliek a monitorovacích rámcov, ktoré sa v prípade potreby v úzkej spolupráci s členskými štátmi rozšíria o ďalšie ukazovatele; zväžiť usmernenia uvedené v tomto odporúčaní týkajúcom sa nariadenia (EÚ) 2018/1999, najmä v rámci svojich posúdení počas nadchádzajúcej aktualizácie integrovaných NEKT v rokoch 2023 – 2024.

V Luxemburgu 16. júna 2022.

*Za Radu
predseda*
O. DUSSOPT